

נפגשים בפרשה, התשע"א

פרשת ויקהל

הרב אבינר ואלישיב רייכנר

השיעור נמסר בכל שבוע באתר מכון מאיר: meirTV.co.il. להערות/הארות: matan.ozana@gmail.com

א. הפרשה שעוסקת גם היא במלאכת המשכן, מתחילה דווקא בציורי על קדושת השבת - "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה'". רש"י על אתר מסביר: "הקדים להם אזהרת שבת לצווי מלאכת המשכן, לומר שאינה דוחה את השבת". ומדוע לא בעצם? הלא המשכן היה פעיל בשבת, שכן הקרבנות היו קרבים גם ביום השבת, א"כ מדוע נצטוו ישראל שלא לבנותו בשבת?

זוהי שאלה מורכבת. הרב יצחק אברבנאל אומר כך: הקב"ה ברא את העולם בששת ימי בראשית, וביום השביעי שבת ממלאכה, כלומר השאיר את העולם שיתנהל על"פ חוקי הטבע וכביכול אין התערבות אלוקית בנעשה (מה שכמובן יכול להשאיר פתח לכפירה). לפעמים קורה והקב"ה "מחלל שבת", וזה קורה כאשר יש מצב של פיקוח נפש. אנו נוהגים כמו הקב"ה ביום השבת וגם אנו שובתים ממלאכה. ולכן נצטוו ישראל שלא ליצור, לבנות את המשכן ביום השבת.

אך מצד האמת הקב"ה לא עוזב את העולם לרגע, והוא מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. וכמו שאומר הרמב"ם בהלכות יסודי התורה: "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון. והוא מציא כל נמצא. וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו". עבודת הקרבנות מסמלת את יסוד זה (של קיום העולם - "על שלושה דברים העולם עומד") שמתבטא גם בשבת, ולכן לא חדלה בשבת.

ב. המלאכה היחידה שנאסרת במפורש היא הבערה - "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת". מדוע דווקא היא נזכרת בפירוש?

אש זוהי ה-מלאכה בה' הידיעה, שכן כח האש הוא השורש, אם כל המלאכות שיש לנו בעולם. וזה מזכיר את דברי הרב קוק בשו"ת אורח משפט - שבו הוא אומר שחשמל של ימינו כמוהו כאש לכל דבר, וזאת על אף שיש הרבה מחלוקות אחרונים בענין (האם יש חוט להט או לא), כיוון שהוא מפעיל את העולם כולו בימינו.

ג. ל"ט אבות מלאכה נלמדות מהמשכן. והדבר מורכב מאוד - כי המלאכות הנעשות היום נראות רחוקות מהמלאכות שנעשו במשכן.

אכן, ולכן יש אבות מלאכה ויש תולדות מלאכה. לפעמים התולדה עצמה דומה לאב, ולפעמים התוצאה של התולדה דומה לאב. כמו למשל "משקה" שהוא תולדה של מלאכת זורע, על אף שאין דמיון בפעולה עצמה, יש דמיון בתוצאה. או למשל, עושה גבינה הוא תולדה של בונה. ובאמת - מלאכת השיוך של התולדות לאבות היא בעצמה מלאכת מחשבת, כיוון שהענין מורכב מאוד...

ד. משה מצטווה לקחת את בצלאל ואת אהליאב בתור אומני המשכן. התורה לא מפרטת יותר מדי אודותם. במה הם זכו שהמשכן יבנה על ידם?

בצלאל היה משבט יהודה - המעולה שבשבטי י-ה, ואהליאב היה משבט דן - הירוד שבשבטים, הכח המאסף. ללמדך שביהמ"ק שייך לכל עם ישראל, ולא רק לשכבות העליונות. וכולם חיוניים - כמו במלחמות ישראל, אנו זקוקים לעורף איתן באותה מידה בה אנו זקוקים ללוחמים חזקים.

ה. במשכן מוזכר המושג אומנות פעמים רבות - מעשה חושב, מעשה אומן, חרושת אבן (אומנות אבן בתרגום אונקלוס), חרושת עץ (נגרות) וכו'. אומנות מצד אחד יכולה להוסיף נופך של הדר למשכן, אך יכולה חלילה להוביל למחוזות בעייתיים של עשיית פסל ותמונה. איפה עובר הגבול? האם יש סוגי אומנויות שבהם מותר לעסוק וכאלו שלא?

ביהדות אין אומנות חופשית. יש אומנות שהיא מותרת ויש אומנות שהיא אסורה. הרב קוק בהקדמתו ל"שיר השירים" דיבר על אומנות (הרב צבי יהודה צמצם זאת דווקא לספרות, אבל בכתב היד המקורי של אביו מופיעה "אומנות", והעקרון זהה) - שם הוא אומר שאם האומנות באה לבטא מחשבות ורגשות נשגבים, אזי הדבר דומה לשיר השירים שהינו קדש קדשים. ולהפך חלילה. צריך לבחון מה אותו אומנות מבטאה ומה היא מעוררת אצל הנחשפים אליה ולפי זה לשפוט. יש מוסיקה שמעוררת קרבה אל ה', או עדינות ואורך רוח, ולעומתה יש מוסיקה שמעוררת לאלימות וליצרים שפלים. בנוסף, צריך שהאומן עצמו יהיה אדם כשר וראוי ע"מ שהאומנות בה הוא עוסק תחשב מותרת.

ו. יש שלב שבו עמ"י מביאים יותר ממה שנדרש למלאכת המשכן, ומשה מצווה להפסיק מלתרום - "ויכלא העם מלהביא". מדוע בעצם? האם יש תרומות שהן מוגזמות?

קח כל דבר טוב בעולם - הקיצוניות מזיקתו. ומדוע לא להיות קיצוני בעצם? כיוון שכל קיצוניות באה על חשבון דברים אחרים. ולענייננו - כל אדם צריך לתרום במידה נכונה, שכן עליו לדאוג קודם לביתו. גם הנדיבות, ככל מידה, צריכה איזון. במשכן איני בטוח שזו היתה הבעיה, אולי רצו להמנע מגאוה אפשרית של תרומת יתר.

שבת שלום ומבורך